

SKAIDRUMAS IR VIEŠUMAS VERSUS KONFIDENCIALUMAS: PRAKTINĖS ŠIŲ ETIKOS PRINCIPŲ REALIZAVIMO GAIRĖS LIETUVOS TEISĖJŲ VEIKLOJE

Žaneta Navickienė

Mykolas Romeris universiteto Viešojo saugumo akademijos
Policijos veiklos katedra
Elektroninis paštas: zaneta.navickiene@mruni.eu
Telefonas: +371 37 303 647

Aurelijus Gutauskas

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Baudžiamosios justicijos katedra
Elektroninis paštas: aurelijus.gutauskas@tf.vu.lt
Telefonas: +370 5 236 6167

Pateikta 2019 m. gruodžio 10 d., parengta spausdinti 2020 m. kovo 23 d.

DOI: 10.13165/SMS-19-11-1-07

Santrauka. *Straipsnio tikslas – analizuojant profesinės etikos principų (viešumo ir skaidrumo, taip pat konfidencialumo) turinį, išnagrinėti šių principų realizavimo ypatumus praktinėje teisėjo veikloje. Teisėjų skaidrumas ir viešumas yra suvokiamas ne tik kaip veiksmų viešinimas pateikiant sprendimų motyvus ir informacijos pateikimas visuomenei, bet ir kaip veiklos aiškumas, apimantis viešųjų ir privačių interesų konflikto vengimą. Nagrinėti Lietuvos teisėjų etikos principai – viešumas, skaidrumas ir konfidencialumas – savo turiniu yra iš esmės aiškūs ir konkretūs teisinio reguliavimo kontekste. Nepaisant to, dėl 2014 metais įvykusių teisinio reguliavimo pokyčių*

teisėjo veiklos viešumas ir skaidrumas užtikrinamas bei toliau stiprinamas ne tik per teisėjo veiksmų ir sprendimų viešumą, bet ir per kiekvieno piliečio teisę dalyvauti teisėjo elgesio vertinime, taigi, ir per atskaitomybę. Be to, šie veiksniai stiprinami per siūlomus naujus pokyčius teismų savivaldos, įvairių komisijų veiklos teisinio reguliavimo srityje, taip pat per teisėjui būtinų asmenybės savybių aktualizavimą. Tai rodo itin ryškia praktiologinę teisėjų etikos nuostatų vystymo kryptį.

Reikšminiai žodžiai: konfidencialumas, skaidrumas ir viešumas, teisėjų etikos principai.

Įvadas

Tyrimo aktualumas. Visuomenė, vertindama teisėsaugos institucijų veiklą, dažnai remiasi akivaizdžiais veiklos rezultatais, konkrečiais faktais, patvirtinančiais institucijų sprendimus (išaiškintos nusikalstamos veikos, skirtos griežčiausios kardamosios priemonės, priimti apkaltinamieji nuosprendžiai ir pan.). Tačiau pasitikėjimo diskursas turi gerokai platesnį suvokimą. Pasak E. Visocko, „pasitikėjimas nagrinėjamas kaip kompleksinis reiškiny, kuris apima kelis svarbius aspektus: 1) pasitikėjimą teisėsaugos institucijų efektyvumu, 2) paskirstomąjį teisingumą, 3) procedūrinį teisingumą, 4) vertybinį ir moralinį bendrumą su institucijomis, 5) institucijų legitimumą, 6) visuomenės bendradarbiavimą su teisėsaugos institucijomis“¹. Todėl pasitikėjimo teisėsaugos institucijų veiklos vertinimas neturėtų apsiriboti vien tuo, ar ji vykdoma efektyviai. Sutiktina su pozicija, jog giluminiai tyrimai yra labiau reprezentatyvūs, nes kompleksiška apimdami gyventojų saugumą, pasitenkinimą darbu, darbuotojų kvalifikacija ar elgesiu, leidžia objektyviau atlikti tokį vertinimą. Taigi, bendrame veiklos vertinimo kontekste svarbūs ne tik kiekybiniai išoriniai teisėsaugos institucijų veiklos rodikliai, bet ir kokybiniai, vidiniai, nulemti darbuotojų vertybinių nuostatų, požiūrių, motyvacijos, turimų ir ugdomų asmeninių dalykinių savybių, asmenybės formavimosi ir brandos pagrindų. Literatūroje aptinkama net nauja vertybių kategorija – vertybių vadyba. Anot A. Toliato, vertybių vadyba padeda išgirsti vieniems kitus, koordinuoti darbus ir pasiekti bendrą rezultatą². Taigi, vertybės identifikuojamos ne tik kaip asmenybės įvertis, bet ir kaip bendros veiklos vertinimo instrumentas, padedantis pasiekti norimų tikslų. „Asmenybė prasideda ne tik nuo atsakomybės už kitą žmogų. Ją formuoja ir bendri kultūriniai, socialiniai bei politiniai įsipareigojimai“³. Todėl labai svarbu stiprinti darbuotojo požiūrį į būtinumą puoselėti vertybes. Tai pasakytina ir apie teisėsaugos institucijas: svarbu jų darbuotojų

1 Visockas, E. Pasitikėjimas teisėsaugos institucijomis Lietuvoje. *Teisės problemos*. 2016, 2 (92): 88.

2 Toliatas, A. *Žmogaus ir Dievo metai*. Vilnius: Tyto alba, 2016.

3 Jokubaitis, A., ir Lopata, R. *Lietuva kaip problema. Filosofiniai istoriniai politikos tyrinėjimai*. Vilnius: Tyto alba, 2014.

skiepyti suvokimą, jog ne tik statistiniai veiklos rezultatai formuoja teisės saugos įstai-
gų prestižą, bet ir aukščiausių moralės bei vertybinių nuostatų puoselėjimas. Visuo-
menė, tiesiogiai vertindama teisės saugos institucijas, siekia suvokti, ar darbuotojai turi
tokį dorovinį vertybinį suvokimą, kokio tikisi visuomenė. Todėl labai svarbu įvertinti
turimų asmenybės savybių ir elgesio principų praktinę realizaciją, kaip grindžiamas
jos santykis su išorinės veiklos paradigma. Taigi, vertybinių veiklos įverčių vertini-
mas orientuotas į vienodą teisingumo suvokimą, nediskriminavimą, kitų moralinių
normų suderinamumą⁴, t. y. tą afišą, kurios pamatą sudaro tikėjimas, jog viskas vyks-
ta ar įvyks teisingai. Todėl pritarinama pozicijai, kad „akademineje ir ypač profesinė-
je teisininkų bendruomenėje teisininko buvimo etiška reikšmė ir poreikis vis labiau
akcentuojami“⁵. Iš kitos pusės, pačios teisės saugos institucijos, taigi ir teismai, siekia
skaidresnio ir atviresnio savo veiklos afišavimo, suprasdami, kad būtina šviesti vi-
suomenę veiklos ir profesinės etikos aktualijomis. Teisėjų etikos ir drausmės komisi-
jos (toliau – TEDK) pirmininko teigimu, „teisingumo vykdymas – ypatingų žinių ir
atsakomybės reikalaujanti pareiga, todėl turime užtikrinti, kad būtų sudrausmintas
kiekvienas teisėjas, kuris savo elgesiu žemina teisėjo vardą ir kenkia teismų autori-
tetui. Kita vertus, TEDK tikslas – apsaugoti visuomenę ir užtikrinti teismo proce-
so garbingumą“⁶. Taigi, iš esmės sutiktina su šia pozicija, papildomai pabrėžiant,
jog konstitucinei nuostatai – teisingumui – įvykdyti būtinas ne tik visapusiškas, in-
tegralus teisinių žinių ir gebėjimų bagažas, bet ir sąmoningas aukščiausių vertybių
suvokimas bei puoselėjimas, kuriuo užtikrinami ir realizuojami visuomenės gerovės
pamatiniai principai.

Tyrimo naujumas. Mokslinės ir praktinės teisėjų etikos nuostatos pastaraisiais
metais Lietuvoje jau buvo nagrinėtos⁷. Šiame straipsnyje analizuojami kai kurie iki
tol moksliniame lygmenyje sulaukę mažiau dėmesio, tačiau pakankamai reikšmin-
gi teisėjo etikos principai: viešumas, skaidrumas ir konfidencialumas. Verta pažymė-
ti, jog šis klausimas praktinėje teisėjo veikloje šiuo metu Lietuvoje yra itin aktualus
dėl siūlomų naujovių. Stiprinant teismų skaidrumo principą, yra siūloma numatyti
narių, dirbančių įvairiose pretendentų į teisėjus ir teisėjų veiklos vertinimo komisijų

4 Visockas, E., *op. cit.*, p. 88.

5 Berkmanas, T., ir Gruodytė, T. Teisininkų etikos vertybių realumo ir modeliavimo problemos. *Proble-
mos*. 2014, 85: 79–90.

6 TEDK vadovas A. Gutauskas apie teisėjų etiką: nepagrįstų skundų daugėja, iššūkiai keliai į internetą. 15 min.lt, 2019 m. balandžio 5 d. Žiūrėta 2019 rugsėjo 3 d., prieiga internetu: <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/tedk-vadovas-a-gutauskas-apie-teiseju-etika-nepagristu-skundu-daugeja-is-sukiai-keliasi-i-interneta-56-1126324?copied>

7 Plačiau žr. Valickas, G., Šeršniovaitė, D., ir Mikuličiūtė, V. Išorinis ir vidinis teisėjų ir teismų įvaizdis. *Teisė*, 2015, 97: 38–56. Taip pat žr. Berkmanas, T., ir Gruodytė, T. *supra* note 5. Taip pat žr. Navickienė, Ž. Pagarbos žmogui realizavimo raiška Lietuvos teisėjų veikloje. *Viešoji tvarka ir visuomenės saugumas*. 2018, 20: 208–222. Taip pat žr. Navickienė, Ž., & Žily, V. Strengthening values in Lithuanian judges' activity: Discussion on the implementation of the principle of justice and impartiality. *Society. Integra-
tion. Education. Proceedings of the International Scientific Conference, Rezekne*. 2018, 6: 391–401.

(Pretendentų į teisėjus atrankos komisijos, Pretendentų į teisėjus egzaminų komisijos ir Nuolatinės teisėjų veiklos vertinimo komisijos), kadencija⁸. Be to, siūloma įvesti pakaitinio teisėjo institutą, kai laikinai nesant teisėjo, paskiriamas laikinai dirbti teisėju asmuo, atitinkantis apylinkės teisėjo reikalavimus. Tačiau viena esmingiausių siūlomų nuostatų, saistytinų su teisėjo asmenybės savybių aktualizavimu, yra teisėjui būtinų asmenybės savybių ir psichologinių aspektų identifikavimas: savitvardos, bendravimo, konfliktų išvengimo ir pan. Tai rodo, jog stiprinamas ir teisėjo etikos nuostatų praksiologinis aspektas.

Užsienio šalių mokslinių ir praktinių tyrimų kontekste taip pat šie klausimai sulaukia daug dėmesio. Pavyzdžiui, pastaruoju metu vystoma mokslinė diskusija dėl Europos teisėjų kultūros etikos dimensijos išplėtojimo: formuojant teisėjų veiklos bendradarbiavimo gaires identifikuojami trys pagrindiniai atskaitos taškai: 'professional values and standards for judges', 'judicial role perceptions' and 'judicial trust'⁹. Labai daug dėmesio skirta skaidrumui, kaip vienam svarbiausiui teisėjų etikos principų, siekiant didesnio visuomenės pasitikėjimo teismų veikla¹⁰, taip pat diskutuojama net apie etikos principų ribų išplėtimą – ar tebegalioja profesinė etika jau nedirbančiam teisėjui¹¹. Įvairių užsienio šalių ir Lietuvos teisėjų bei kitų teisininkų dėmesio sulaukė teisėjų profesinės etikos nuostatų praktinio įgyvendinimo aktualijos, nagrinėtos tarptautinėje konferencijoje, skirtoje teisiniams profesionalumui¹². Ir nors jau pakankamai seniai įžvelgiama ryški globalizacijos įtaka teismų veikloje ir standartizuojamos etikos nuostatos¹³, vis dėlto moksliniuose tyrimuose pabrėžtina etikos nuostatų taikymas atsižvelgiant į šalių nacionalinį teisinio reguliavimo ypatumus ir praktinės veiklos kontekstą¹⁴.

Šio tyrimo objektas nukreiptas į Lietuvos teisėjo profesinės etikos principų – viešumo ir skaidrumo, taip pat konfidencialumo – turinį bei jų realizavimo ypatumus praktikoje. **Tyrimo tikslas** – analizuojant profesinės etikos principų (viešumo ir

-
- 8 Plačiau žr. *Po svarstymo pritarta siūlymui stiprinti teismų nepriklausomumą ir skaidrumą*. Lietuvos Respublikos Seimas, 2019 m. liepos 9 d. [pranešimas žiniasklaidai]. Žiūrėta 2019 m. spalio 5 d., prieiga internetu: https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35435&p_t=267289.
 - 9 Mak, E., Graaf, N., & Jackson, E. The framework for judicial cooperation in the European Union: Unpacking the ethical legal and institutional dimensions of 'judicial culture'. *Utrecht Journal of European and International Law*. 2018, 34 (1): 24–44.
 - 10 Björn, A., & Sprick, D. Towards judicial transparency in China: The new public access database for court decisions. *China Information*. 2017, 32(1): 3–22.
 - 11 Appleby, G., & Blackham, A. The shadow of the court: The growing imperative to reform ethical, regulation of former judges. *International & Comparative Law Quarterly*. 2018, 67 (3): 505–546.
 - 12 Plačiau šie klausimai analizuoti tarptautinėje konferencijoje *Judicial Professionalism and Ethics in the Age of Technology and Globalization*. Proceedings of the International Scientific-Practical Conference. Kaunas: Vytautas Magnus University, 2018.
 - 13 *Manual of Independence, Impartiality and Integrity of Justice: a Thematic Compilation of International Standards, Policies and Best Practices*. Prague: CEELI Institute, 2015.
 - 14 Wayne Mackay, A. *Judicial ethics: Exploring misconduct and accountability for judges*. 1995. Žiūrėta 2019 m. rugsėjo 3 d., prieiga internetu: <http://cjei.org/publications/mackay.html>

skaidrumo, konfidencialumo) turinį, išnagrinėti šių principų realizavimo ypatumus praktinėje teisėjo veikloje. Šiam tikslui pasiekti keliami **trys pagrindiniai uždaviniai**: pirma, pristatyti skaidrumo suvokimo dilemą; antra, išanalizuoti jau paminėtų Lietuvos teisėjų etikos principų turinį; trečia, nagrinėjant TEDK priimtus sprendimus, įvertinti pagrindinius šių principų realizavimo ypatumus praktikoje.

Tyrimo metodai. Straipsnyje pasitelkti šie teoriniai ir empiriniai tyrimo metodai: aprašomasis-lyginamasis, analitinis-kritinis, dokumentų turinio ir mokslinės literatūros analizės metodas.

Taikant analitinio-kritinio ir dokumentų turinio analizės metodą pagal raktinius žodžius, buvo peržiūrėti 28 2014–2019 metų sprendimai, kuriuose vertinama teisėjų elgesio (veiksmų) atitiktis profesinės etikos principams. Tyrimo metu atrinkti ir išanalizuoti penki aktualūs TEDK sprendimai bei viena konsultacija, susiję su nagrinėjamų teisėjų profesinės etikos principų (viešumas ir skaidrumas; konfidencialumas) turiniu. Pažymėtina, jog sprendimų peržiūros metu nustatyta, kad vis dėlto daugiausia sprendimų susijusių su teisėjų pareiškimo, pavyzdingumo ir atsakingumo kaip etikos principų įvertinimu. Tyrimo metu taikant modeliavimo metodą, įvertinus teisėjų viešumo ir skaidrumo ir konfidencialumo principų sąsajas su subjektais, dalyvaujančiais teisėjų elgesio vertinime, nustatyti šių principų realizavimo praktinėje teisėjo veikloje ypatumai.

Skaidrumo turinio suvokimo dilema

Gerovės valstybės bei gerovės visuomenės formavimąsi galima užtikrinti tik sukūrus darnias sąveikas tarp individo, institucijų ir valstybės veiklos bei jos plėtros. Užtikrinant šią sąveiką, skaidrumas tampa visuomenės pasitikėjimo tam tikromis institucijomis indikatoriumi. Būtent pastaraisiais metais skaidrumas yra įvardijamas kaip viena iš esminių ir būtinų sąlygų, užtikrinančių efektyvią, darnią ir atvirą institucijų veiklą bei konstruktyvų dialogą su visuomene. Nors Lietuvos Respublikos Konstitucijoje šis principas nėra tiesiogiai įtvirtintas, tačiau jo aktualumas ir svarba pabrėžtina bet kurios institucijos veikloje, siekiant pasitikėjimo visuomene ir formuojant tvarų institucijos ir visuomenės dialogą. Skaidrumo principas neretai taip pat siejamas su patikima, aiškia institucine veikla kovoje su korupcija¹⁵, geru valdymu¹⁶, atviruoju viešuoju valdymu¹⁷. Prieš kelerius metus didesnio skaidrumo poreikis buvo įvardytas Lietuvos valstybės tarnautojų atrankoje ir formuojant naują atran-

15 Palidauskaitė, J. Korupcijos ir atsakomybės problema viešojo administravimo sistemoje. *Viešoji politika ir administravimas*. 2005, 13: 25–38.

16 Petrauskienė, R., ir Predkelytė, E. Gero valdymo principų įgyvendinimą viešosiose institucijose lemiantys veiksniai: teorinis pagrindimas. *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka*. 2014, 12: 153–154.

17 Kiurienė, V. Atviras viešasis valdymas: samprata ir dimensijos. *Studijos šiuolaikinėje visuomenėje*. 2015, 6 (1): 204–205.

kos modelį¹⁸. Šiuo metu toks poreikis įvardijamas ir kituose veiktų sektoriuose, pavyzdžiui, praktinėje teisėjo veikloje: stiprinant teismų skaidrumą yra siūlomi įvairūs pokyčiai Pretendentų į teisėjus atrankos komisijos, Pretendentų į teisėjus egzaminų komisijos ir Nuolatinės teisėjų veiklos vertinimo komisijos darbo veikloje¹⁹.

Skaidrumo sampratų analizė nėra nauja mokslinių tyrimų kryptis. Skaidrumo turinys įvardijamas kaip aiškios ir skaidrios procedūros, atviras sprendimų priėmimas, prieinama informacija. Įvairūs autoriai, be jau minėtų atvirumo ir aiškumo elementų, pabrėžė ir kitus sudedamuosius skaidrumo turinio elementus: suprantamumą, detalumą, tikslumą, vertingumą²⁰. Verta pažymėti ir tai, kad analizuojant skaidrumo sampratą, jau buvo išvystyta, jog egzistuoja tiek siaurasis, tiek platusis skaidrumo suvokimas. Pabrėžta, jog skaidrumas galėtų būti siejamas ir procedūrinio teisingumu, t. y. tam tikrų veiksmų teisingumu, todėl pati skaidrumo samprata turėtų būti aiškina gerokai plačiau²¹. Kitų autorių požiūriu, skaidrumas apima ir išsamumą, tinkamumą, patikimumą, ne vien tik prieinamumą²². Analizuojant įvairias skaidrumo sampras, ryškėja skaidrumo sampratos esminiai bruožai: skaidrumas reiškia atvirą veikimo būdą ir visuomenės informavimą apie veiklos rezultatus; institucijos atsakomybę veikti aiškiai; institucijos atskaitomybę visuomenei už veiklos rezultatus. Analizuojant šiuos bruožus, ryškėja du pagrindiniai skaidrumo turinio elementai: pirma, skaidrumas kaip atviras veikimo būdas (viešumas) ir atskaitomybė visuomenei; antra, skaidrumas yra kaip aiški ir apibrėžta, atsakinga veikla (tai dažnai pabrėžiama kaip veikla, nukreipta kovojant su korupcija). Šie elementai rodo poreikį kelti mokslinę diskusiją: ar būtina formuoti (identifikuoti) dvi pagrindines skaidrumo sampras – siaurąją (vieša veikla ir atskaitomybė) ir plačiąją (aiški, apibrėžta ir atsakinga veikla). Institucijų etikos kodeksuose skaidrumas dažniausiai suprantamas siauriau – kaip vieša ir atvira veikla, tačiau dabartiniuose socialiniuose kontekstuose, kai kova su korupcija tapusi prioritetine valstybės veiklos kryptimi, plačiosios skaidrumo sampratos aktualizavimas įgauna gerokai didesnę pagreitį tobulinant institucijų struktūrinius ir funkcinis procesus.

Kita vertus, įvairios institucijos jau atkreipė dėmesį, kad skaidrumas plačiąja prasme yra neišvengiamas aiškinant skaidrumo turinį institucijos veiklos kontekste. Pavyzdžiui, Europos teisėjų konsultacinė taryba, pareiškdamą savo nuomonę dėl teisėjų korupcijos prevencijos, teigia, kad tik tokia teisinė sistema, kuri pasižymi aukštu skaidrumo lygiu ir vientisumu, gali reprezentuoti geriausią kovos prieš korupciją apsau-

18 Poškienė, E., ir Norvilė, N. Lietuvos valstybės tarnautojų atrankos sistemos skaidrumo analizė. *Viešojo politika ir administravimas*. 2016, 15, 4: 657–672.

19 *Po svarstymo pritarata siūlymui stiprinti teismų nepriklausomumą ir skaidrumą*, supra note 8.

20 Raipa, A., ir Backūnaitė, E. Fiskalinis skaidrumas ir atskaitomybė viešojo valdymo metodologijoje. *Viešojo politika ir administravimas*. 2004, 8: 48–57.

21 Poškienė, E., ir Norvilė, N., supra note 18, p. 661–663.

22 Raipa, A., ir Backūnaitė, E., op. cit, p. 49–50.

gos modelį²³. Todėl skaidrumas yra suprantamas ne tik kaip informacijos viešinimas, bet ir kaip platesnis aiškių, atsakingų veiksmų suvokimas ir atlikimas, taigi skaidrumas reiškia sąžiningus, neapgaulingus, etiškus veiksmus. Platesnis skaidrumo aiškėjimas nulemtas (paveiktas) platesnio korupcijos sampratos suvokimo: korupcinio pobūdžio veiksmai suprantami ne tik kaip veiksmai, aprašyti konkrečiau baudžiamojo įstatymo straipsnio dispozicijoje, bet ir nesąžiningas, apgaulingas, neetiškas elgesys gaunant asmeninės naudos sau ar naudos tretiesiems asmenims²⁴. Šis platesnis aiškėjimas lemia ir gerokai platesnį skaidrumo suvokimą – tai visuma veiksnių ir priemonių, skirtų ne tik viešai ir atvirai veikti, bet ir aiškiai, apibrėžtai ir atsakingai. Todėl grįžtant prie mokslinės diskusijos, ar svarbu identifikuoti abi (siaurąją ir plačiąją) skaidrumo sampratas, svarbu pabrėžti, kuo toks sampratų identifikavimas būtų aktualus praktikoje. Pirma: ar platesnis skaidrumo sampratos suvokimas lemtų ir poreikį peržiūrėti skaidrumo kaip principo turinį? Jeigu taip, tada reikėtų, kad skaidrumas turėtų būti suprantamas ne tik kaip veiklos viešinimas ir informacijos pateikimas visuomenei, bet ir plačiau: skaidrumas – tai veikla, kuri aiškiai ir suprantamai apibrėžta įsipareigojant veikti atsakingai. Taigi, tokia plačiosios skaidrumo sampratos aktualizacija lemtų ir pagrįstą poreikį svarstyti, ar vertinga peržiūrėti skaidrumo principo turinį, vadinasi, ir šio etikos principo realizavimo raišką praktikoje.

Platesnis skaidrumo suvokimas sudaro prielaidas skaidrumo ir viešumo kaip etikos principų turinio peržiūrai. Todėl toliau bus nagrinėjama, kaip skaidrumas suvokiamas ir realizuojamas praktinėje Lietuvos teisėjo veikloje.

Nagrinėjamų teisėjų etikos principų turinys ir jų realizavimo raiška praktikoje

Skaidrumas ir viešumas. Kai kurie teisėjo etikos principai nėra išskirtinai svarbūs vien tik teisėjo veikloje. Pavyzdžiui, veiklos skaidrumas nėra naujai keliamas reikalavimas institucijoms, įmonėms ir jose dirbančiam personalui. Tiek viešajame, tiek privačiame sektoriuje veiklos skaidrumas įvardijamas kaip būtinas reikalavimas kovojant su korupcinio pobūdžio apraiškomis. Todėl ir mokslininkai veiklos skaidrumą daugiausiai nagrinėjo per atsakingos veiklos prizmę, įvardindami tokios veiklos atsakomybės problematiką, kovojant su korupcija²⁵. Veiklos viešumo turiniui būdingas informacijos pateikimo (prieinamumo) visuomenei bruožas, formuojantis visuomenės pasitikėjimą tam tikra institucija ir jos veiklos rodikliais, sudarantis galimybę labiau sustiprinti visuomenės ir institucijų ryšį, tarpusavio bendradarbiavimą, taip pat leisti visuomenei būti aktyvia institucijų veiklos vertintoja ir taip padėti užtikrinti ins-

23 *Preventing Corruption Among Judges. Opinion No. 21 of Consultative Council of European Judges (CCJE)*. 9 November 2018, Zagreb.

24 *Preventing Corruption Among Judges. Opinion No. 21 of Consultative Council of European Judges (CCJE)*, *supra* note 25.

25 Palidaukaitė, J., *supra* note, 15, p. 26–27.

titucijų ir jų darbuotojų veiklos skaidrumą. Todėl veiklos skaidrumo ir viešumo principai tarpusavyje yra glaudžiai susiję: užtikrina ne tik atvirą, bet ir teisėtą institucijos veikimo būdą. Šių principų jungtis tiek visuomenei, kaip vertintojai, tiek ir institucijoms, kaip vertinamiesiems, tampa imperatyvia norma, be kurios nebūtų įmanoma užtikrinti sklandaus ir atviro visuomenės gerovės užtikrinimo pagrindo. Įžvelgiama, kad ir užsienio šalių teisėjų veikloje vertintina šių principų vienovė bei jų pasireiškimas praktikoje, o ne atskirų pavienių principų turinys²⁶. 2013 metais atlikus teismų reformą Kinijoje, kai buvo įteisintas atviros prieigos teismų sprendimų viešinimas, iškilo aktualus klausimas, ar atlikus šiuos pokyčius, sutvirtėjo teismų ir visuomenės ryšys. Užsienio šalių mokslininkų nuomone, teismų skaidrumo principas taip pat neatsiejamas ir nuo atskaitomybės principo²⁷.

Skaidrumas ir viešumas galėtų būti apibūdinamas kaip atviras veikimo būdas. Aiškinant semantinę šių žodžių prasmę ir vedant jų tarpusavio jungtį, taip pat apibrėžiamas ne tik atviras, bet ir teisėtas veikimo būdas. Anglų kalbos teisės žodyne skaidrumas apibūdinamas kaip aiškumas, atvirumas, suprantamumas, skaidrumas²⁸. Kaip jau minėta, skaidrumo principas nėra išskirtinai būdingas teisėjų veiklai – tai valstybės tarnybos veiklai būdingas principas. Pagal skaidrumo principą, bet kokia valstybės tarnautojo tarnybinė veikla yra vieša ir suprantama, atvira įvertinti ir susipažinti su jo rengtais tarnybiniais dokumentais, išskyrus įstatymo saugomas valstybės ar tarnybos paslaptis²⁹. Tai reikštų, jog skaidrumo ir viešumo jungtis tarpusavyje derinama su konfidencialumo principo užtikrinimu, ir tai leidžia šiuos principus suprasti ne tik kaip tam tikrus atvirus veiksmus, bet kartu ir teisėtus veiksmus tais išimtiniais atvejais, kai tai siejama su neviešos informacijos saugojimu ir nepagarsinimu. Todėl būtų galima teigti, jog iš paties skaidrumo principo esmės kildinamas ir konfidencialumo principo įgyvendinimas.

Teisėjų etikos kodekso 11 straipsnyje įtvirtintas skaidrumo ir viešumo principas apima tris pagrindinius teisėjo elgesio komponentus:

- savo veiksmų ir priimamų sprendimų viešumo užtikrinimą, pačiam ar per spaudos atstovus visuomenei savo priimtų sprendimų motyvų pateikimą, kiek leidžia teisės aktų nustatytos ribos;
- viešųjų ir privačių interesų konflikto vengimą;
- teisės aktų nustatyta tvarka ir sąlygomis teikti informaciją visuomenei.

Vertinant teisėjų veiklos viešumo ir skaidrumo raišką praktikoje, pažymėtina, jog minėto kodekso 11 straipsnyje numatytos nuostatos galėtų būti aiškinamos plačiau.

26 Björn, A., & Sprick, D., *supra* note, 10, p. 3–22.

27 Dodson, S. *Accountability and Transparency in U.S. Courts. International Association of Procedural Law World Congress Country Report on Accountability and Transparency in Civil Courts*. Kobe, Japan, November 2019. Draft of December 2018: 1–12.

28 Armalytė, O., ir Pažūsis, L. *Anglų – lietuvių teisės žodynas*. Vilnius: Alma Litera, 1998.

29 Mockevičius, R. *Lietuvos Respublikos įstatymuose vartojamų sąvokų žodynas*. 4-as leidimas. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2002.

Teismų veikloje aktyviai dalyvauja ir visuomenė, ne tik gaudama aktualią informaciją apie teisėjų veiksmus ir sprendimus, tačiau ir dalyvaujama teismų savivaldos institucijų veikloje. 2014 metais atlikti teisinio reguliavimo pokyčiai atvėrė galimybę bet kuriam piliečiui kreiptis į TEDK tuo atveju, kai yra pagrįstų abejonių dėl neetiško teisėjo elgesio. Tai reiškia, kad teisėjo veiklos viešumas ir skaidrumas užtikrinamas bei stiprinamas ne tik per anksčiau minėtų teisėjo veiksmų ir sprendimų viešumą, bet ir visuomenę, taigi, per kiekvieno piliečio teisę dalyvauti teisėjo elgesio vertinime.

Vertinant šių principų praktinę reikšmę, svarbu pabrėžti, jog tai vienas iš indikatorių, padedančių visuomenei įvertinti teisėjų veiklą ir pasitikėti teismų sistema. Ir nors akivaizdžių pavienių šių teisėjų elgesio principų pažeidimų nėra nustatyta, kaip rodo užsienio šalių mokslinių šaltinių analizė, skaidraus elgesio atitiktis neretai vertinama visuomenėje kitų elgesio principų – nešališkumo, sąžiningumo, taip pat ir bendrosios disciplinos kontekste, o viešumas stiprina atvirą visuomenės ir teismų sistemos jungtį, padedančią visuomenei labiau pasitikėti teismais³⁰. Pažymėtina, jog viešųjų ir privačių interesų derinimo aspektai paminėti kaip pastaruoju metu identifiкуotų teisėjų etikos aktualijų ir viena iš daugiausiai dėmesio reikalaujančių probleminių sričių³¹.

Atlikta TEDK sprendimų analizė parodė, kad dažniausiai skaidrumo principo laikymasis buvo nagrinėjamas per teisėjo elgesio įvertinimą vengti viešųjų ir privačių interesų konflikto³². Tačiau ši komisija yra pažymėjusi, kad „VTEK yra pagrindinė institucija Lietuvos Respublikoje įgaliojta svarstyti ir spręsti viešųjų ir privačių interesų derinimo užtikrinimo klausimus“³³. Tai reiškia, jog iš principo teisėjo elgesio vertinimas dėl šios profesinės etikos nuostatos laikymosi iš dalies yra eliminuotas iš TEDK veiklos įgaliojimų. Todėl galima teigti, kad TEDK skaidrumo principo laikymąsi šiame kontekste gali vertinti tik iš dalies, tai yra tiek, kiek jis apima teisėjo veiksmų ir sprendimų viešumą, taip pat kitų teisėjo etikos principų (pavyzdžiui, pareigingumo, nešališkumo) realizavimo raiškas³⁴. TEDK yra pažymėjusi, kokį veiksmų kontekstą pagal įgaliojimus vertina ir kokių aplinkybių vertinimas yra kitos institucijos kompetencija. Teisėjas, vadovaudamasis nešališkumo ir teisingumo principais, privalo nusišalinti nuo bylos nagrinėjimo, jeigu yra interesų konfliktas ar yra informacijos, jog privataus pobūdžio aplinkybės gali pakenkti bylos nagrinėjimui³⁵. TEDK, spręsdami

30 Rotunda, R. D. Judicial transparency, judicial ethics, and a judicial solution: An inspector general for the courts. *Loyola University Chicago Law Journal*. 2010, 41 (2): 301–325.

31 *TEDK vadovas A. Gutauskas apie teisėjų etiką: nepagrįstų skundų daugėja, iššūkiai keliai į internetą, supra note 6.*

32 Viešųjų ir privačių interesų konfliktų klausimus nagrinėja Vyriausioji tarnybinės etikos komisija (VTEK).

33 Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2018 m. spalio 26 d. sprendimas atsisakyti iškelti drausmės bylą teisėjui (Nr. 18 P-15).

34 Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2018 m. vasario 1 d. sprendimas atsisakyti iškelti drausmės bylą teisėjui (Nr. 18 P-3).

35 Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2018 m. kovo 26 d. sprendimas atsisakyti iškelti drausmės bylą teisėjui (Nr. 18 P-7).

ma klausimą dėl galimo teisėjo viešų ir privačių interesų konflikto pobūdžio, yra pažymėjusi, kad aplinkybių, susijusių su teisėjo privačių interesų deklaravimo Viešų ir privačių interesų deklaracijoje turiniu, vertinimas neįeina į jos kompetenciją. Taigi pagal savo įgaliojimus ši komisija įvertina, ar teisėjo veiksmai „atitinka Teisėjo etikos kodekse nustatytą teisėjo ir teismo nešališkumo bei pareigingumo imperatyvą, kuris reiškia, kad bylą nagrinėjantis teisėjas neturi asmeniškai turėti išankstinio nusistatymo ar būti tendencingas, pasiduoti atskirų asmenų įtakai (8 straipsnio 2, 4 ir 6 punktai), laikytis įstatymų bei savo pareigas atlikti nepriekaištingai, laiku, profesionaliai ir dalykiškai (15 straipsnio 1 ir 3 punktai)“³⁶. Šiuo požiūriu sutiktina su teiginiu, kad teisėjo etikos nuostatos yra kaip tam tikri „savikontrolės standartai, kurie padeda suvokti, jog įstatymai taikomi ne mechaniškai“³⁷.

Taigi, vykdydama savo įgaliojimus, VTEK taip pat yra atsakinga už teisėjų elgesio (veiksmų) vertinimą, taip pat ji laikytina subjektu, dalyvaujančiu teisėjų etikos vertinime. Be to, TEDK yra pažymėjusi skaidrumo ir viešumo aspekto – viešųjų ir privačių interesų konflikto vengimo – preventyvią reikšmę. Svarbus vaidmuo sprendžiant viešųjų ir privačių interesų suvaldymo klausimus turėtų tekti šalies teismų vadovams, įsipareigojantiems vykdyti viešų ir privačių interesų derinimo klausimus, atlikti šių interesų konfliktų prevenciją ir taip užtikrinti viešųjų interesų viršenybę³⁸.

Konfidencialumas. *Tarptautinių žodžių žodyne* konfidencialumas aiškinamas dviem prasmėmis: bendrąja prasme tai slaptumas, neskelbiamumas; siauresne prasme informacinėje srityje – teisė neleisti nesankcionuotai naudoti duomenis arba kai kurių vartotojų teisė kontroliuoti kitų vartotojų duomenis³⁹. Tiek *Teisėjų etikos kodekse*⁴⁰, tiek ir *Praktiniame teisėjų etikos vadove*⁴¹ konfidencialumo principas reiškia, jog teisėjas savo veikloje privalo laikytis šių taisyklių:

1. griežtai laikytis valstybės ar tarnybos paslaptį sudarančios ir kitos neskelbtinos informacijos apsaugos reikalavimų, neatskleisti bylos nagrinėjimo metu gautos konfidencialios informacijos;
2. nenaudoti, pažeidžiant įstatymus, savo viešojoje veikloje ir privačiame gyvenime informacijos, kurią jis sužinojo bylos nagrinėjimo metu.

36 Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2018 m. vasario 1 d. sprendimas atsisakyti iškelti drausmės bylą teisėjui, *supra* note 34.

37 *Opinion no. 3 of the Consultative Council of European Judges (CCJE) to the attention of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the principles and rules governing judges' professional conduct, in particular ethics, incompatible behaviour and impartiality.* Strasbourg, 19 November 2002.

38 Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2018 m. gegužės 25 d. konsultacija.

39 Vaitkevičiūtė, V. *Tarptautinių žodžių žodynas*. 4-as pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Žodynas, 2002.

40 Lietuvos Respublikos teisėjų etikos kodeksas, patvirtintas Visuotinio teisėjų susirinkimo 2006 m. birželio 28 d. sprendimu Nr. 12 P-8.

41 Lietuvos Respublikos teisėjų etikos kodeksas – praktinis vadovas. Vilnius, 2018.

Konfidencialumo principas teisėjo veikloje realizuojamas per Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo normų laikymąsi⁴². Remiantis šio įstatymo nuostatomis, teisėjui nustatyta tvarka išduodamas dokumentas, patvirtinantis asmens teisę dirbti ar susipažinti su Lietuvos Respublikos įslaptinta informacija. Tai reiškia, jog teisėjas privalo laikyti paslapyje ne viešo pobūdžio informaciją. Tai ne kartą pažymėta ir TEDK sprendimuose: vadovaudamasis konfidencialumo principu teisėjas privalo griežtai laikytis valstybės ar tarnybos paslaptį sudarančios ir kitos neskelbtinos informacijos apsaugos reikalavimų, neatskleisti bylos nagrinėjimo metu gautos konfidencialios informacijos⁴³. Taip pat komisija pažymi, jog teisėjas privalo nenaudoti tiek viešoje veikloje, tiek privačiame gyvenime informacijos, kurią jis sužinojo bylos nagrinėjimo metu⁴⁴. Pagal susiklosčiusią praktiką teisėjo diskusija apie bylos aplinkybes, kai šios aplinkybės jau yra žinomos kitam teisėjui neatskleidžiant proceso dalyvių asmens duomenų, nėra laikytina konfidencialumo principo pažeidimu⁴⁵. TEDK sprendimų analizė parodė, jog šio principo laikymasis iš esmės yra užtikrinamas, o teisėjo elgesio vertinimas dėl konfidencialumo principo laikymosi turi tam tikrų ypatumų. Teisėjo elgesio vertinimą dėl to, kaip jis laikosi konfidencialumo nuostatų, atlieka du pagrindiniai subjektai. Pirmasis – Valstybės saugumo departamentas, priimančias sprendimą išduoti teisėjui leidimą dirbti su įslaptinta informacija arba atsakyti išduoti tokį leidimą. Ir antruoju aspektu teisėjo elgesį vertina TEDK, nagrinėdama faktus, ar teisėjas nepanaudojo viešojoje veikloje ir privačiame gyvenime informacijos, kurią jis sužinojo bylos nagrinėjimo metu.

Išvados

Skaidrumo sampratų analizė atskleidė, kad skaidrumas gali būti suprantamas plačiaja ir siaurąja prasme. Teisėjų skaidrumas ir viešumas yra suvokiamas ne tik kaip veiksmų viešinimas pateikiant sprendimų motyvus ir informacijos pateikimas visuomenei, bet ir kaip veiklos aiškumas, apimantis viešųjų ir privačių interesų konflikto vengimą. Nagrinėti Lietuvos teisėjų etikos principai – viešumas ir skaidrumas, taip pat konfidencialumas savo turiniu yra iš esmės aiškūs ir konkretūs teisinio reguliavimo kontekste. Vis dėlto dėl įvykusių 2014 metais teisinio reguliavimo pokyčių teisėjo veiklos viešumas ir skaidrumas užtikrinamas ir toliau stiprinamas ne tik per teisėjo veiksmų ir sprendimų viešumą, bet ir kiekvieno piliečio teisę dalyvauti teisėjo elgesio vertinime, taigi, ir per atskaitomybę. Be to, šiuo metu tai ir toliau stiprinama

42 Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos paslapčių įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 105-3019 (su vėlesniais papildymais ir pakeitimais).

43 Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2015 m. balandžio 13 d. sprendimas atsakyti iškelti drausmės bylą teisėjui (Nr. 18 P-10).

44 Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2018 m. sausio 8 d. sprendimas atsakyti iškelti drausmės bylą teisėjui (Nr. 18 P-2).

45 Lietuvos Respublikos teisėjų etikos kodeksas – praktinis vadovas, *supra* note 41.

per siūlomus naujus pokyčius teismų savivaldos, įvairių komisijų veiklos teisinio reguliavimo srityje, taip pat ir teisėjui būtinų asmenybės savybių aktualizavimą. Tai susiję su itin akivaizdžiu praksiologiniu teisėjų etikos nuostatų vystymu.

Išnagrinėjus minėtos TEDK sprendimus, matyti, kad teisėjų veikloje nors ir retai nustatomi atvejai, susiję su minėtų etikos principų pažeidimais, vis dėlto jų identifikavimas rodo šių etikos principų aktualumą praktikoje, jų gyvybingumą ir praktinį pobūdį. Nors nagrinėjamų etikos principų turinys labai skiriasi, o tai gali sukelti dilemą, kaip užtikrinti jų tarpusavio darną praktikoje, – tyrimo rezultatai parodė, kad šių principų realizavimas dėl labai aiškios jų turinio apibrėžties praktikoje nesukelia jokios priešpriešos. Atvirksčiai, jų tarpusavio derinimas pilnai užtikrina logiškai pamatuotą teisėjo veiklos ir jo rezultatų matomumą visuomenėje.

Atlikta analizė taip pat parodė, kad šių etikos principų laikymosi užtikrinimas turi tam tikrų ypatumų praktinėje veikloje, nes į teisėjo elgesio vertinimą be TEDK pagal kompetenciją įtraukiami ir kiti subjektai: VTEK ir Valstybės saugumo departamentas.

Literatūra

- Appleby, G., & Blackham, A. The shadow of the court: The growing imperative to reform ethical regulation of former judges. *International & Comparative Law Quarterly*. 2018, 67 (3): 505–546.
- Armalytė, O., ir Pažūsis, L. *Anglų – lietuvių teisės žodynas*. Vilnius: Alma Litera, 1998.
- Berkmanas, T., ir Gruodytė, T. Teisininkų etikos vertybių realumo ir modeliavimo problemos. *Problemos*. 2014, 85: 79–90.
- Björn, A., & Sprick, D. Towards judicial transparency in China: The new public access database for court decisions. *China Information*. 2017, 32(1): 3–22.
- Dodson, S. *Accountability and Transparency in U.S. Courts. International Association of Procedural Law World Congress Country Report on Accountability and Transparency in Civil Courts*. Kobe, Japan, November 2019. Draft of December 2018: 1–12.
- Jokubaitis, A., ir Lopata, R. *Lietuva kaip problema. Filosofiniai istoriniai politikos tyrinėjimai*. Vilnius: Tyto alba, 2014.
- Judicial Professionalism and Ethics in the Age of Technology and Globalization*. Proceedings of the International Scientific-Practical Conference. Vytautas Magnus University, Kaunas, 2018.
- Kiurienė, V. Atviras viešasis valdymas: samprata ir dimensijos. *Studijos šiuolaikinėje visuomenėje*. 2015, 6 (1): 204–205.
- Lietuvos Respublikos teisėjų etikos kodeksas, patvirtintas Visuotinio teisėjų susirinkimo 2006 m. birželio 28 d. sprendimu Nr. 12 P-8.
- Lietuvos Respublikos teisėjų etikos kodeksas – praktinis vadovas. Vilnius, 2018.
- Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos paslapčių įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 105-3019 (su vėlesniais papildymais ir pakeitimais).
- Mak, E., Graaf, N., & Jackson, E. The framework for judicial cooperation in the European Union: Unpacking the ethical, legal and institutional dimensions of ‘judicial culture’. *Utrecht Journal of European and International Law*. 2018, 34 (1): 24–44.
- Manual of Independence, Impartiality and Integrity of Justice: a Thematic Compilation of International Standards, Policies and Best Practices*. Prague: CEELI Institute, 2015.

- Mockevičius, R. *Lietuvos Respublikos įstatymuose vartojamų sąvokų žodynas*. 4-as leidimas. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2002.
- Navickienė, Ž. Pagarbos žmogui realizavimo raiška Lietuvos teisėjų veikloje. *Viešoji tvarka ir visuomenės saugumas*. 2018, 20: 208–222.
- Navickienė, Ž., & Žilyis, V. Strengthening values in Lithuanian judges' activity: Discussion on the implementation of the principle of justice and impartiality. *Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference, Rezekne*. 2018, 6: 391–401.
- Opinion no. 3 of the Consultative Council of European Judges (CCJE) to the attention of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the principles and rules governing judges' professional conduct, in particular ethics, incompatible behaviour and impartiality*. Strasbourg, 19 November 2002.
- Palidauskaitė, J. Korupcijos ir atsakomybės problema viešojo administravimo sistemoje. *Viešoji politika ir administravimas*. 2005, 13: 25–38.
- Petrauskienė, R., ir Predkelytė, E. Gero valdymo principų įgyvendinimą viešosiose institucijose lemiantys veiksniai: teorinis pagrindimas. *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka*. 2014, 12: 153–154.
- Po svarstymo pritarta siūlymui stiprinti teismų nepriklausomumą ir skaidrumą..* Lietuvos Respublikos Seimas, []. Žiūrėta 2019 m. spalio 5 d., prieiga internetu: https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35435&p_t=267289 Poškienė, E., ir Norvilė, N. Lietuvos valstybės tarnautojų atrankos sistemos skaidrumo analizė. *Viešoji politika ir administravimas*. 2016, 15 (4): 657–672.
- Preventing Corruption Among Judges. Opinion No. 21 of Consultative Council of European Judges (CCJE)*. 9 November 2018, Zagreb.
- Raipa, A., ir Backūnaitė, E. Fiskalinis skaidrumas ir atsakomybė viešojo valdymo metodologijoje. *Viešoji politika ir administravimas*. 2004, 8: 48–57.
- Rotunda, R. D. Judicial transparency, judicial ethics, and a judicial solution: An inspector general for the courts. *Loyola University Chicago Law Journal*. 2010, 41 (2): 301–325.
- TEDK vadovas A. Gutauskas apie teisėjų etiką: nepagrįstų skundų daugėja, iššūkiai keliasi į internetą.*, 2019 m. balandžio 5 d. Žiūrėta 2019 rugsėjo 3 d., prieiga internetu: <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/tedk-vadovas-a-gutauskas-apie-teiseju-etika-nepagristu-skundu-daugeja-issukiai-keliasi-i-internetu-56-1126324?copied>
- Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2015 m. balandžio 13 d. sprendimas atsisakyti iškelti drausmės bylą teisėjui (Nr. 18 P-10).
- Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2018 m. sausio 8 d. sprendimas atsisakyti iškelti drausmės bylą teisėjui (Nr. 18 P-2).
- Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2018 m. vasario 1 d. sprendimas atsisakyti iškelti drausmės bylą teisėjui (Nr. 18 P-3).
- Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2018 m. kovo 26 d. sprendimas atsisakyti iškelti drausmės bylą teisėjui (Nr. 18 P-7).
- Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2018 m. gegužės 25 d. konsultacija.
- Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2018 m. spalio 26 d. sprendimas atsisakyti iškelti drausmės bylą teisėjui (Nr. 18 P-15).
- Vaitkevičiūtė, V. *Tarptautinių žodžių žodynas*. 4-as pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Žodynas, 2002.
- Valickas, G., Šeršniovaitė, D., Mikuličiūtė, V. Išorinis ir vidinis teisėjų ir teismų įvaizdis. *Teisė*, 2015, 97: 38–56.
- Visockas, E. Pastikėjimas teisėsaugos institucijomis Lietuvoje. *Teisės problemos*. 2016, 2 (92): 88–116.
- Wayne Mackay, A. *Judicial ethics: Exploring misconduct and accountability for judges*. 1995. Žiūrėta 2019 m. rugsėjo 3 d., prieiga internetu: <http://cjei.org/publications/mackay.html>

PUBLICITY AND TRANSPARENCY
VERSUS CONFIDENTIALITY:
GUIDELINES FOR IMPLEMENTING
ETHICAL PRINCIPLES IN THE ACTIVITIES
OF LITHUANIAN JUDGES

Žaneta Navickienė

Mykolas Romeris University, Lithuania

Aurelijus Gutauskas

Vilnius University, Lithuania

Abstract. *This article presents an analysis of the content of the ethical principles of Lithuanian judges which have been previously under-examined in the analysis of the decisions of the Judicial Ethics and Discipline Commission (hereafter – JEDC). It aims to show how these principles of professional ethics – confidentiality, publicity, and transparency – are relevant and important in the practice of the judge.*

The events of recent years, due to the potentially unclear and biased activities of Lithuanian judges, make it possible to reexamine ethical issues with judges that have already been investigated. Therefore, examining and updating the professional ethics regulations of Lithuanian judges allows us to highlight several peculiarities. Firstly, this identifies the placement of human values in the activities of the judge: this activity is not only an expression of the legal provisions, but also an expression of common supreme human values. Secondly, the regulation of judges' ethics allows us to assess the authority of courts and judges in society. Thirdly, analyzing the system of values allows for an integral assessment of whether modern contexts should not be opposed to the creation of a highly reliable representation of this profession and, in reality, a transparent, objective, fair judge's activity allowing the public to have full confidence in the judiciary.

Analysis of the concept of transparency has shown that transparency can be understood in both broad and narrow sense. The transparency and publicity of judges is not only perceived in terms of publicizing actions by providing reasons for decisions and providing information to the public, but is also represented by the clarity of activities which include avoiding conflicts between public and private interests.

The results of the research showed that the principles of ethics of Lithuanian judges - publicity and transparency, confidentiality in their content - are clear and concrete in the context of legal regulation. However, analysis has shown that observance of these ethical principles has some peculiarities in practice, as the evaluation of the judge's behavior includes other subjects. An examination of the decisions of the JEDC shows that there are cases of violations of these ethical principles in the activities of judges, indicating the viability of these ethical principles and their practical nature. However,

the principle of transparency and publicity, as well as the principle of confidentiality, is only partly the subject of the activities of the JEDC. The Chief Official Ethics Commission is the main institution authorized to consider and resolve issues of coordination of public and private interests in the Republic of Lithuania. The State Security Department makes the decision to issue or refuse to issue permission to work with secret information.

Keywords: *confidentiality; publicity and transparency; judicial ethics principles.*

Žaneta Navickienė, PhD in Social Sciences, professor at the Department of Police Activities at the Public Security Academy at Mykolas Romeris University. Research interests: criminalistics tactics, organization and cooperation of pre-trial investigation, competence of subjects' of pre-trial investigation, professional ethics.

Aurelijus Gutauskas, PhD in Social Sciences, professor at the Criminal Justice Department at the Faculty of Law at Vilnius University. Research interests: criminal law, criminal procedure law, professional ethics.